

KAZAKİSTAN BİLGİ NOTU

MAYIS 2022

GÜNCEL VERİLER

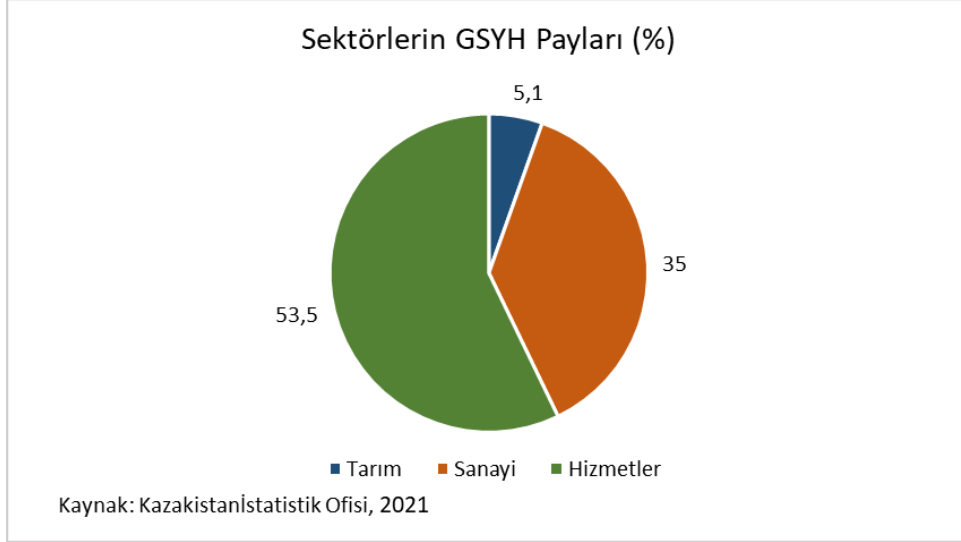
MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

GÖSTERGE	DEĞER	2020	2021	2022 (tahmini)
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	171,1	190,8	193,6
Büyüme	%	-2,6	4	2,3
Nüfus	Milyon Kişi	18,9	19,1	19,4
Kişi Başı Gelir	Bin USD	9.062	9.976	10.003
Enflasyon	%	6,8	8	8,5
İşsizlik Oranı	%	4,9	4,9	4,9
Cari Denge / GSYH	%	-3,8	-3	3
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-7	-4,1	-0,5
İhracat	Milyar USD	50	60	-
İthalat	Milyar USD	38,1	41	-

Kaynak: IMF KEG Nisan 22, Kazakistan İstatistik Ofisi, Trademap

1. KAZAKİSTAN EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

1991 yılında Sovyetler Birliğinden ayrılan Kazakistan ekonomisinde doğal kaynaklar öne çıkmaktadır. Yüz ölçümü bakımından dünyanın en büyük dokuzuncu, Orta Asya'da ise Rusya'dan sonra en büyük ikinci ülkesidir.

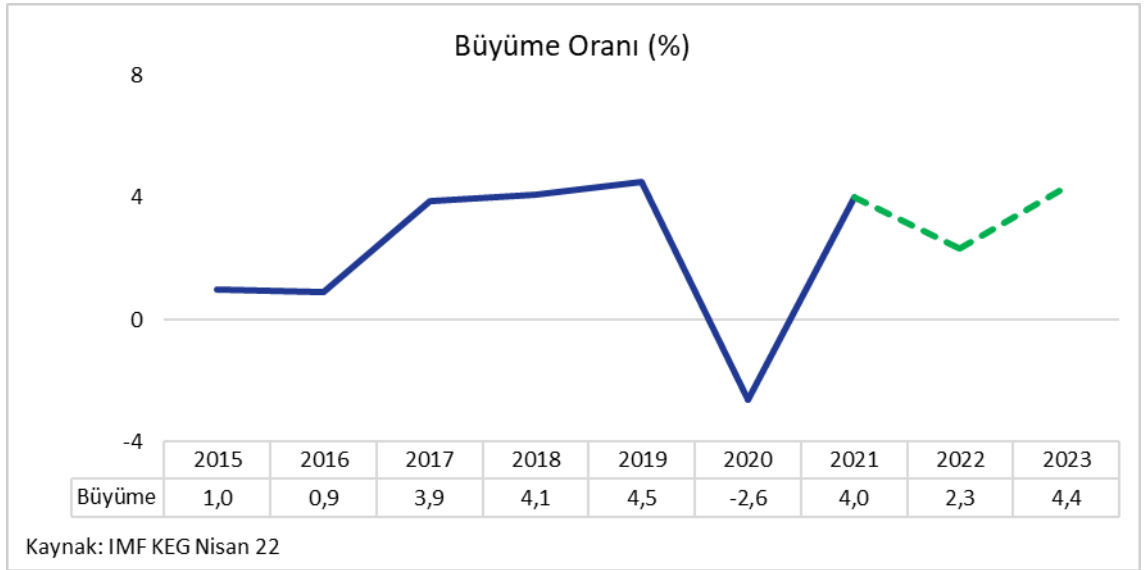
Kazakistan enerji bakımından zengin bir ülke olup, 2020 verilerine göre doğalgaz rezervi 2,3 trilyon metreküp civarındadır. 2013 yılından itibaren doğal gaz üretimi yapılan ülkede dünyadaki doğal gaz üretiminin binde 2'si gerçekleşmektedir. Eski Sovyet ülkeleri içerisinde Rusya'dan sonra 2. büyük petrol üreticisi olan Kazakistan'ın petrol rezervleri ise 30 milyar varil seviyesindedir. Kazakistan, Çin'in Kuşak ve Yol projesi ile Orta Asya'da petrol ve doğal gaz kaynaklarına ulaşma amacıyla önemli bir duraktır.

Enerji sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörler de yansımıştır. Hizmet sektörü en fazla istihdamın sağlandığı alan olup GSYH içerisindeki payı 2021 verilerine göre %53,5 seviyesindedir. Elverişli topraklar ve ekilebilir arazinin fazlalığına rağmen tarım sektörünün milli gelir içerisindeki payı %5 civarında sınırlı kalmıştır. Ülke de hububat, patates, sebze ve yağlı tohum hasadı yapılmaktadır. Sanayide ise, ham madde ve yarı mamul ihracatı yoğun olarak yapılırken metalürji (kurşun ve bakır) ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, Kazakistan'da ekonomik çeşitliliğin sağlanması ve bir sanayi alt yapısının oluşturulması amacıyla politikalar uygulanmakla birlikte üretime yönelik yatırımlar ağırlıklı olarak petro-kimya ve metalürji sanayisinde yoğunlaşmıştır. Sanayinin GSYH içerisindeki payı 2021 verilerine göre %35 seviyesindedir.

Milenyumla birlikte 2000-2009 yılları arasında ortalama %8,6 büyüyen Kazakistan 2010-2014 yılları arasında ortalama %6 civarında genişlemiştir. 2014 yılında Nyrly Zhol (Parlak Yol) ile ekonomiyi toparlamak amacıyla Ulusal Fon devreye sokulmuş ve ekonomiyi fon ile desteklemek amaçlanmıştır. Ancak, petrol fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle büyüme oranı 2015 ve 2016 yıllarında %1 civarına gerilemiştir.

2017 yılında madencilik sektörünün %9,3 yükselmesiyle büyüme %3,9 seviyesine yükselmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında madencilik üretimi 2017'ye göre daha zayıf artmasına rağmen büyüme %4-4,5 bandında gerçekleşmiştir. 2020 yılında petrol fiyatlarının düşmesi ve petrol üretiminin azalması 20 yıldan sonra ilk kez ülkenin %2,6 daralmasına neden olmuştur. 2021 yılında ise, salgın etkisinden kurtulmaya başlayan Kazakistan %4 büyümüştür. Büyümedeki en önemli faktör, sanayi sektöründeki %2,5 civarındaki büyüme olmuştur. Buna ek olarak, devlet destek programlarındaki hızlı ilerleyiş de büyümeye katkıda bulunmuştur.

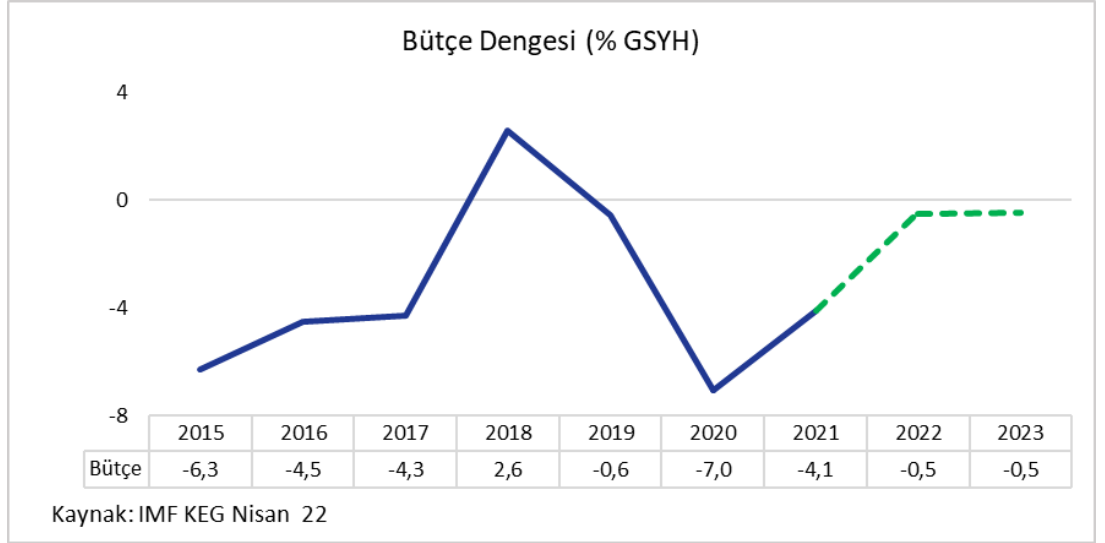

2. BÜTÇE DENGESİ

Kazakistan bütçe dengesi genellikle açık veren bir yapıdadır. 2014 yılında petrol gelirlerindeki dalgalanmayı azaltmak amacıyla dalgalı kur rejimine geçilmesi ile enflasyon yükselişe geçmiştir.

2015 yılında, enflasyondaki yükselişin etkisiyle hane halkı harcamaları ılımlı seyrederken petrol fiyatlarındaki düşüşün de etkisiyle kamu gelirleri bir önceki yıla göre %27 azalmıştır. 2014 yılında GSYH cinsinden %2,4 fazla veren bütçe 2015 yılında %6,3 açık vermiştir. 2017-2018 yıllarında kamu gelirlerinin giderlerden daha hızlı artmasıyla bütçe 2018 yılında %2,6 fazla vermiştir.

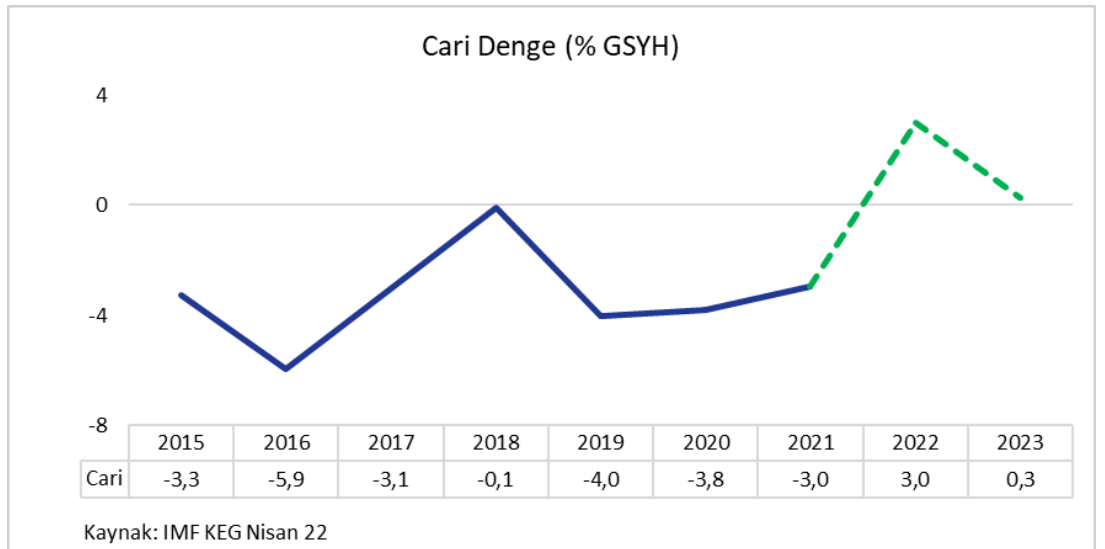
2019 yılında düşük gelirli hane halkının desteklenmesi, bölgesel ve Avrasya üzerinde bulunan altyapı projelerine yapılan harcamaların etkisiyle kamu giderleri bir önceki yıla göre %20 artmıştır. 2019 yılında GSYH cinsinden %0,6 açık veren ülkenin salgın sonrası 2020 yılında hanehalkına ve işletmelere yapılan yardımların etkisiyle %7 açık vermiştir. 2021 yılında ise, kamu maliyesi toparlanmaya başlamış ancak devlet destek paketlerinin devam etmesi nedeniyle bütçe dengesi %4,1 açık vermiştir.

3. CARİ DENGESİ

2014 yılından itibaren düşen petrol gelirlerinin etkisiyle 2016 yılında cari açık GSYH cinsinden %5,9'a yükselmiştir. 2016 yılında 19 milyar USD civarında olan petrol ihracatı 2018 yılında 60 milyar USD seviyesine yükselmiş; böylelikle, cari açık %0,1'e kadar gerilemiştir.

2019 yılında ödemeler dengesi hesabına göre, mal ihracatı yatay seyrederken mal ithalatı 34 milyar USD seviyesinden 40 milyar USD'ye yükselmiştir. Cari açığın GSYH cinsinden %4 olduğu dönemde net hizmet ihracatı açığı bir önceki yıla göre azalmıştır. 2020 yılında, birincil gelir dengesindeki açık 2019 yılında 22,7 milyar USD'ken 15,6 milyar USD'ye düşmüştür. Böylece, cari açık salgın senesinde %3,8'e gerilemiştir. 2021 yılında ise birincil gelir dengesindeki açığın yeniden artması cari denge üzerinde baskıları artırmış böylece GSYH cinsinden %3 açık verilmiştir.

4. SWOT ANALİZİ (FITCH)

Güçlü Yönleri:

Doğal kaynaklar bakımından güçlü bir ülke olması, Orta Asya'nın en büyük ekonomisine sahip olması, düşük kamu borcu ve Ulusal Fon'un ekonomiyi teşvik etmek amacıyla kullanılması, göreceli olsa da siyasi istikrarın güçlü geçmişi sahip olması, bölgesindeki ülkelere nazaran yabancı yatırımcıya çok daha fazla açık olması ülkenin güçlü yönleridir.

Zayıf Yönleri:

Ekonomik büyümenin hidrokarbon gelirlerine yüksek bağımlılığı, ulusal varlıkların kalitesizliği (zayıf oluşu) ve ülkedeki yüksek dolarizasyon nedeniyle bankacılık sektörünün yabancı kur kaynaklı şoklara maruz kalması, önemli endüstri ve kamu alımlarında şeffaflık olmaması, yüksek yolsuzluk Kazakistan'ın zayıf yönleri arasındadır.

Fırsatlar:

Çin'in Kuşak ve Yol (BRI) projesinde ülkenin stratejik pozisyonu altyapı yatırımlarının büyüyeceğine işaret etmektedir. Altyapı projelerinin yanı sıra, ülke başka sanayi kollarında bölgesel üretim merkezi olabilir. Hükümetin 2020 yılına kadar devlete ait 782 varlığı satmayı amaçlayan iddialı özelleştirme programı da fırsatlar arasındadır.

Tehditler:

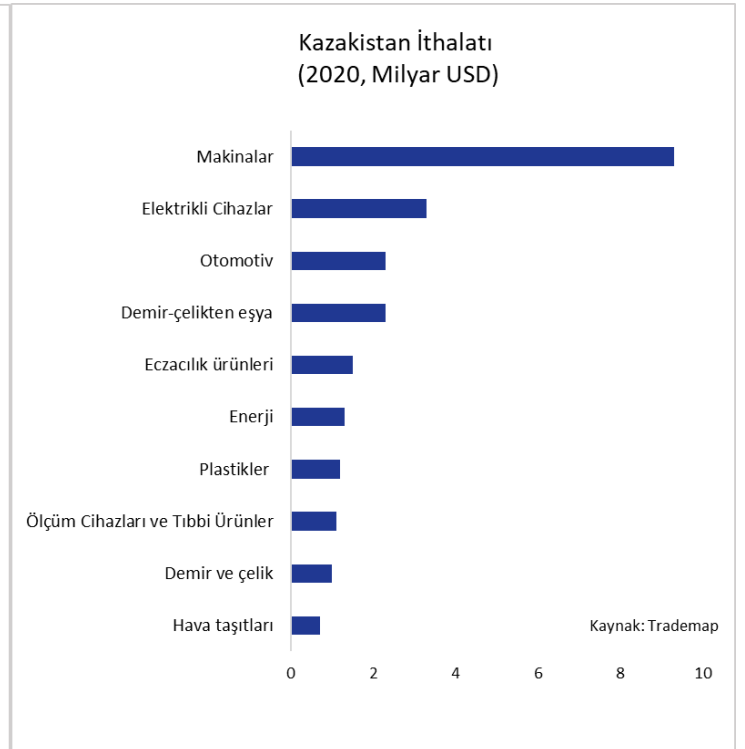
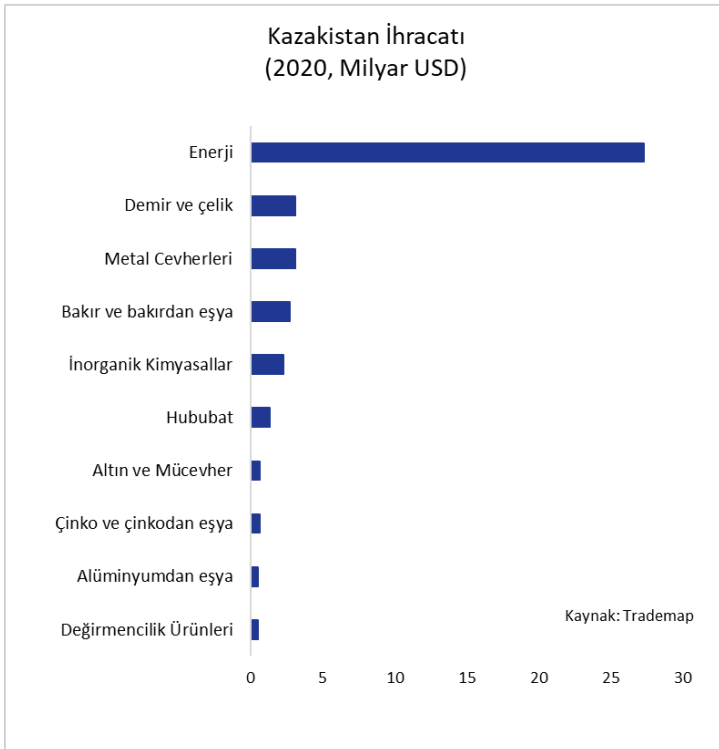
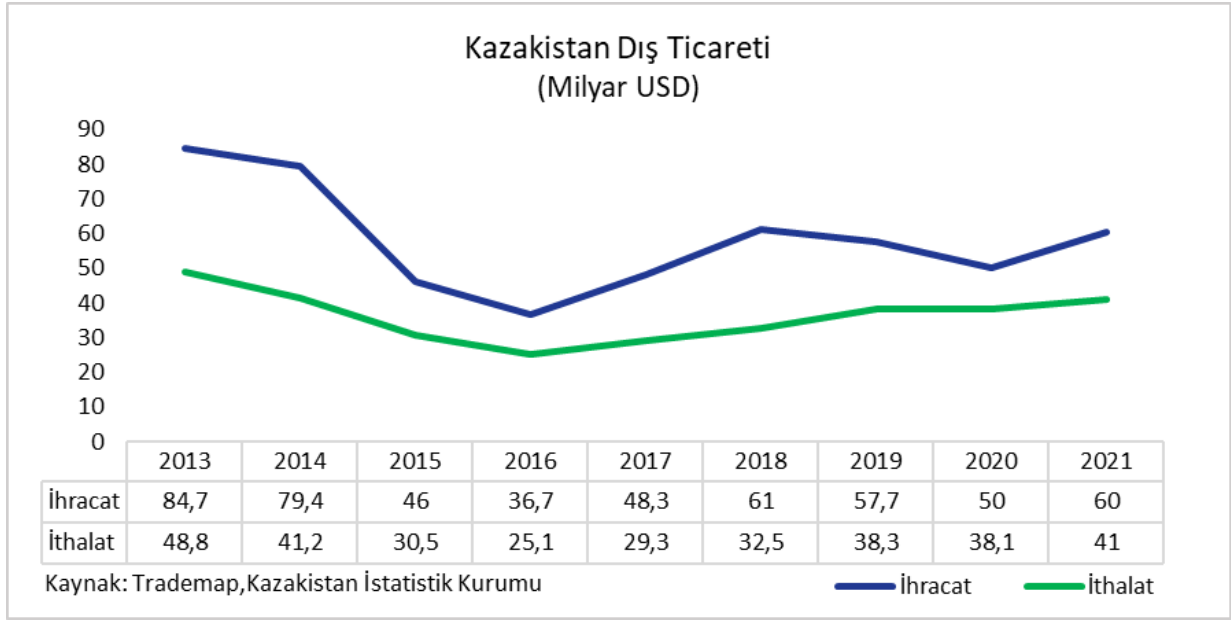
Salgınla birlikte emtia fiyatlarındaki sert düşüş, ülkede çeşitlendirilmenin hedeflenen seviyede gerçekleştirilememesi, ABD'nin Rusya'ya uyguladığı yaptırımların dolaylı etkileri Kazakistan ekonomisini tehdit etmektedir.

5. DIŞ TİCARETİ

Kazakistan'ın Rusya, Kırgızistan ve Özbekistan ile sahip olduğu geniş ve geçişi kolay sınırlar kayıt dışı sınır ticaretine olanak tanımakta ancak sınır ticaretinin hacmi dış ticaret verilerine yansıtılamamaktadır.

2013 yılında 133,5 milyar USD olan dış ticaret hacmi 2016 yılında 62 milyar USD'ye kadar gerilemiştir. 2017 yılı ile birlikte toparlanmaya başlayan ihracat 2020 yılında 50 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında ise ihracat bir önceki yıla kıyasla %21 artarak 60 milyar USD'ye yükselmiştir. Kazakistan'ın ithalatı ise, 2020 yılında 38 milyar USD olarak gerçekleşmiş; 2021 yılında ise %8 artarak 41 milyar USD seviyesine yükselmiştir.

Ürün bazında ise, 2020 verilerine göre Kazakistan ihracatının %55'ini enerji sektörü oluşturmaktadır. Bu sektörü, demir-çelik ve metal cevherleri takip etmektedir. İthalatında ise, makinalar, elektrikli cihazlar, otomotiv ve demir-çelikten eşya ürünleri öne çıkmaktadır. Bahsedilen sektörler ülke ithalatının %45'ini oluşturmaktadır.

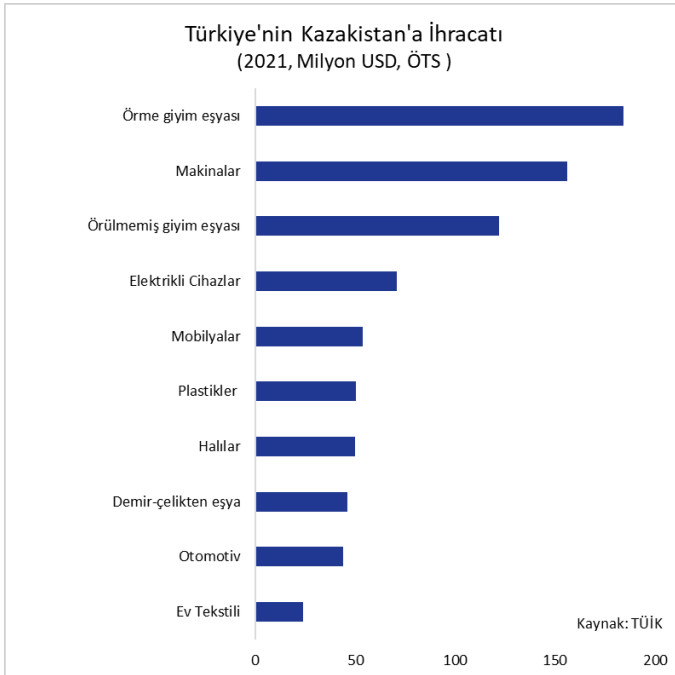
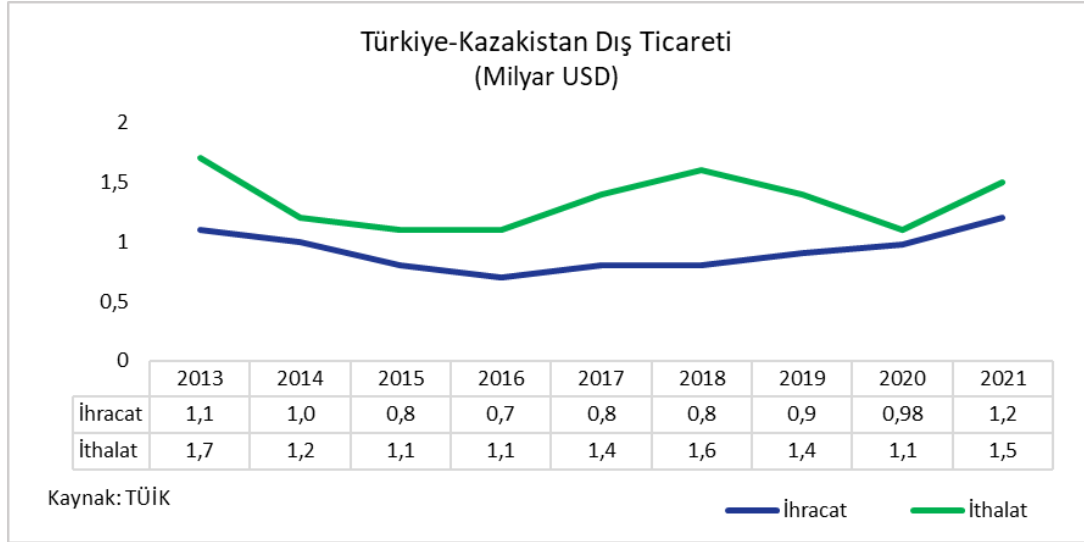

6. TÜRKİYE - KAZAKİSTAN TİCARETİ

Türkiye, Kazakistan ile dış ticaretinde net ithalatçıdır. 2013 yılında 2,8 milyar USD seviyesinde olan dış ticaret hacmi 2017 yılına kadar gerilemiş, bu dönemde 2,2 milyar USD seviyesinde gerçekleşmiştir. 2018 yılında 2,4 milyar USD olan dış ticaret hacmi 2020 yılında Türkiye'nin Kazakistan'dan ithalatının %21 gerilemesinin etkisiyle 2,1 milyar USD seviyesine düşmüştür.

2021 yılında ise ihracatı bir önceki yıla kıyasla %22 artarak 1,2 milyar USD seviyesine; ithalat ise aynı dönemde %36 artarak 1,5 milyar USD'ye yükselmiştir. Böylelikle, dış ticaret hacmi 2,7 milyar USD ile son yılların en yüksek seviyesine yükselmiştir.

2021 verilerine göre, Kazakistan'a ihracatta örme giyim eşyası, makinalar ve örülmemiş giyim eşyası öne çıkan sektörlerden olup ülkeye olan ihracatın %40'ını kapsamaktadır. İthalatta ise, bakır-bakırdan eşya, alüminyumdan eşya ve enerji başlıca sektörlerdir. Bahsedilen sektörler, ülkeden olan ithalatın %85'ini oluşturmaktadır.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU

Huzur Mahallesi, Azerbaycan Caddesi Skyland Sky Office No: 4
B Blok Kat: 21-22 Seyrantepe 34485 Sarıyer/İstanbul

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

[Twitter](#) [Instagram](#) [LinkedIn](#) [YouTube](#) [Facebook](#) /deikiletisim | www.deik.org.tr